

2. Levin B. R. / Teoretychni osnovy statystychnoi radiotekhnky. — Moskva : «Radyo y sviaz», 1989
3. Liunh L. /Identyfikatsiya system. Teoriiia dlia korystuvacha. — Moskva: «Nauka» Hlavnaiia redaktsiia fizyko-matematycheskoi lyteratury, 1991
4. Ivanov M. T. / Teoretychni osnovy radiotekhnky / Ivanov M.T., Serhienko A.B., Ushakov V.N. — Moskva: «Vysshaiia shkola», 2012
5. Эиккхоф P. / System Identification; Parameter and State Estimation/ Идентифікація систем [переклад з англ. редакція «Мир»]. — Moskva: «Мир», 1975
6. Filipyski Yu. K / Vypadkovi protsesy u radiotekhnichnykh kolakh. Navchalnyi posibnyk. — Nauka i tekhnika [Elektronnyi resurs], kod dostupu: https://books.google.com.ua/books?id=KPXAGjvRmPcC&hl=ru&source=gbs_navlinks_s
7. Эlementy teorii statystychnoho syntezy optymalnykh radiotekhnichnykh prystroiv. Lektsiia. [Elektronnyi resurs], kod dostupu: <http://www.myshared.ru/slide/622086/>

Статтю подано до редакції 15.03.2019 р.

УДК 336.2

DOI: 10.33111/mise.97.14

Корзаченко О. В., к. е. н.,
доцент кафедри інформаційного менеджменту,
Піскунова О. В., д. е. н.,
професор кафедри економіко-математичного моделювання,
Андрушко А. А.,
студентка 3-го курсу спеціальності «Системний аналіз»,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Korzachenko O. V., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Information Management Department,
Piskunova O. V., Doctor of Economic Science,
Professor of the Economic and Mathematical Modelling Department
Andrushko A. A.,
3rd year Student at the «System analysis» speciality,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМНИЦТВ

SYSTEM ANALYSIS OF SIMPLIFICATION OF THE TAXATION SYSTEM OF SMALL ENTERPRISES

Анотація. механізм оподаткування. спрощення процедури та її зрозумі-
лість. зниження податкового тиску. є актуальним завданням для дер-
жави з метою розвитку малого та середнього підприємництва. Дана
система має передбачати простоту визначення бази оподаткування
та розміру податкового зобов'язання, мінімізацію облікових процедур.

Посилення вимог до спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності із одночасним погіршенням комплексу умов для платників стають головними причинами несприйняття нововведень та відображаються на кількості суб'єктів малого підприємництва. Спрощена система оподаткування є провідною частиною державної податкової політики підтримки розвитку малого підприємництва в Україні а, отже має супроводжуватися новими програмами та способами ведення бізнесу. Перш за все, потрібно забезпечити стабільність та якість податкового законодавства для мотивації залучення більшої кількості підприємців.

У статті наведена статистика малих, середніх та великих підприємств в розрізі їх кількості, кількості найманих працівників, а також обсягу реалізованої продукції за період 2011–2015 рр. проведений аналіз тенденцій в динаміці абсолютних і відносних показників діяльності зазначених видів підприємств. Наголошено на мінливості податкового законодавства взагалі та податкового законодавства в сфері малого бізнесу зокрема. Проведений критичний аналіз загальної системи оподаткування, що стосується малих підприємств з виділенням переваг, які отримують саме представники малого бізнесу, зокрема: перехід від квартального до річного податкового періоду при декларуванні податку на прибуток, дозвіл на відображення тимчасових податкових різниць в річній фінансовій звітності та відсутність авансових внесків з податку на прибуток до бюджету протягом року. Наведені методичні підходи до вибору системи оподаткування малими підприємствами на основі частки витрат у виручці від реалізації товарів, робіт та послуг. Надані рекомендації щодо реформування системи оподаткування малих підприємств.

Ключові слова: малі підприємства, системи оподаткування, спрощена система оподаткування обліку та звітності, єдиний податок.

Abstract. The mechanism of taxation, simplification of the procedure and its clarity, reduction of tax pressure, is an urgent task for the state in order to develop small and medium-sized enterprises. This system should make it easy to determine the tax base and the size of the tax liability, and minimize accounting procedures.

Increasing requirements for a simplified system of taxation, accounting and reporting, while deteriorating the payer environment, are the main reasons for the lack of innovation and are reflected in the number of small businesses. The simplified taxation system is a leading part of the state tax policy to support the development of small business in Ukraine, and should therefore be accompanied by new programs and ways of doing business. First of all, it is necessary to ensure the stability and quality of tax legislation to motivate more entrepreneurs.

The article uncovers the statistics of small, medium and sizeable enterprises from the point of view of their quantity, number of wage workers as well as amount of products sold over a period of time from 2011 to 2015; trend analysis concerning evolution of absolute and relative indexes of activity of indicated enterprises was made. The changeableness of tax legislation on the whole and tax legislation in the scope of small-scale business in particular was emphasized.

The fulfilled review of general taxation system, in reference to small subsidized enterprises, which (benefits) are given to small business owners, for example: moving from quarterly to annual fiscal period when declaring income tax, permission for representation of provisional deferred taxes stated in financial reporting and absence of income tax advance payments from income tax over a period of year.

There were shown some methodical approaches concerning taxation system choice by small enterprises on the basis of expenditure of sales proceeds of

ware, work and service. Some advices regarding reformation of small enterprises' taxation system were given.

Keywords: *small enterprises, tax system, simplified tax system of accounting and reporting, single tax.*

Вступ. На сьогоднішній день стан економіки будь-якої країни залежить від ефективності роботи малого підприємництва. Значну частку доходів державного та місцевих бюджетів становлять податки, які платить малий бізнес. Він підтримує високий рівень конкуренції, цим самим розширює спектр товарів і послуг, які пропонуються для споживача. Одним із ключових чинників, що забезпечує стабільний розвиток бізнесу, є податкове стимулювання, зокрема шляхом застосування обліку та звітності, спрощення системи оподаткування, яка, в свою чергу, спрямована на створення сприятливих умов господарювання, забезпечення можливостей розвитку та розширення малого бізнесу.

Проте, прагнення до поповнення бюджету, недотримання принципу економічної обгрунтованості податкових реформ, нестабільність умов господарювання призвели до надмірного податкового навантаження на підприємців. Складність системи оподаткування призводить до зниження підприємницької діяльності та втрат національної економіки, що негативно впливає на загальний розвиток держави.

Метою даною курсової роботи є аналіз спрощеної системи оподаткування суб'єктів малих підприємств.

Виклад основного матеріалу. Спрощена система оподаткування проявляється у сплаті єдиного податку. Єдиний податок — це місцевий податок, який сплачується фізичними особами-підприємцями та юридичними особами, які перебувають на спрощеній системі оподаткування. Цей податок передбачає також спрощений облік доходів і витрат, а також заміщає собою сплату і розрахунок певної кількості обов'язкових податків і зборів, які сплачуються в Україні (п.297.1ПКУ), зокрема:

1. податок на прибуток підприємств;
2. податок на доходи фізичних осіб у частині доходів (об'єкта оподаткування), отриманих у результаті господарської діяльності платника єдиного податку першої-третьої груп (фізичної особи);
3. податок на додану вартість з операцій із постачання товарів, робіт і послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України (крім платників третьої групи за ставкою 3 %, а також платників четвертої групи);
4. податок на майно в частині земельного податку (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються плат-

никами першої-третьої груп у господарській діяльності та платниками єдиного податку четвертої групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва);

5. рентної плати за спеціальне використання води платниками єдиного податку четвертої групи.

Водночас платники єдиного податку на загальних підставах є платниками таких податків, платежів і зборів, як екологічний податок, рентна плата (у частині плати за спеціальне використання води, плати за користування надрами, спеціальне використання лісових ресурсів, користування радіочастотним ресурсом України) [2].

Єдиний податок належить до місцевих податків. Сільські, міські ради встановлюють фіксовані ставки єдиного податку (які надходять до місцевого бюджету) для фізичних осіб-підприємців, які здійснюють свою господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунком на календарний місяць.

Усі платники єдиного податку підлягають обов'язковій реєстрації в Пенсійному Фонді України. При цьому підлягають сплаті єдиного соціального внеску, розмір якого залежить від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня поточного року. Мінімальний страховий внесок з ЄСВ у 2019 році становить $4173 \times 22 \% = 918,06$ грн.

З 2018 року максимальна база нарахування ЄСВ дорівнює 15 розмірам мінімальної зарплати, з 01.01.2019 р. — це 62 595 грн. Тож максимальний страховий внесок у 2019 році становить 13770,90 грн.

Усі підприємці, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування, та використовують найманих працівників, зобов'язані сплачувати за них податки, які передбачені законодавством України, а саме:

- нарахування на розмір заробітної плати 22 % ЄСВ (єдиного соціального внеску);

- відрахування заробітної плати:

- 1,5 % військовий збір;

- 18 % ПДФ (прибутковий податок фізичних осіб).

В Україні є 4 групи платників єдиного податку, яких класифікують на основі відповідних критеріїв (п. 4 ст. 291 ПКУ).

Основні обмеження для ФОП першої групи:

1. річний ліміт доходу — до 300 000 грн;

2. ставка — до 10 % прожиткового мінімуму (тобто в 2019 році до 192,10 грн, у 2018 році 176,20 грн), ставка 1 групи базується на прожитковому мінімумі, а не на розмірі мінімальної зарплати.

1 група платників єдиного податку — тільки фізичні особи, які не використовують працю найманих осіб.

Вид діяльності ФОП — роздрібний продаж товарів на ринках та/або надання побутових послуг населенню (список цих послуг дивіться в пп. 291.7 ПКУ). 1 група платників єдиного податку має граничний обсяг доходу за 1 рік — 300 000 грн.

Основна ставка податку — до 10 % прожиткового мінімуму.

Основні обмеження другої групи:

1) річний ліміт доходу — до 1 500 000 грн;

2) ставка — до 20 % мінімальної зарплати (тобто в 2019 році — до 834,60 грн, у 2018 році — до 744,60 грн).

До 2-ої групи відносяться тільки фізичні особи (ФОП); кількість найманих осіб не перевищує 10.

Діяльність ФОП полягає у наданні послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, також діяльність у сфері ресторанного господарства, виробництво/продаж товарів.

2 група платників єдиного податку не може займатись наданням посередницьких послуг з продажу, купівлі, оренди та оцінювання нерухомого майна (за КВЕД ДК 009:2005 це група 70.31), а також діяльністю з виробництва, продажу ювелірних і побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння (для них підходить група Граничний обсяг доходу за 1 рік — 1 500 000 грн. Ставка податку становить до 20 % мінімальної заробітної плати.

3 група платників єдиного податку — це юридичні та фізичні особи, які відповідають вимогам:

- річний ліміт доходу становить до 5 000 000 гривень;
- ставка — 3 % (платники ПДВ) та 5 % (НЕплатники ПДВ);
- ліміту кількості найманих працівників НЕМАЄ.

До 3-ої групи платників єдиного податку відносяться суб'єкти, які можуть займатися наданням посередницьких послуг з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (за КВЕД ДК 009:2005 це група 70.31), а також діяльністю з виробництва, продажу ювелірних і побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння. При цьому вони не можуть бути платниками ПДВ.

4 група єдиного податку починаючи з 2015 року зформована з колишніх платників фіксованого сільськогосподарського податку. На цю групу не поширюються обмеження в частині об'ємів

доходу або кількості найнятих працівників, як це передбачено для платників 1 і 2 груп.

На відміну від єдинників першої — третьої груп, у єдинників четвертої групи об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та / або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, водосховищ, ставків), які надані в користування або перебувають у власності, в тому числі на умовах оренди (ст. 2 921 ПКУ).

Ставки єдиного податку для єдинників четвертої групи встановлені п. 293.9 ст. 293 ПКУ. Розмір ставок розраховується з 1 га сільськогосподарських угідь та / або земель водного фонду і залежить від категорії (типу) земель, їх розташування.

Платники єдиного податку четвертої групи подають декларацію на початку року, оскільки сума єдиного податку у них залежить від розміру площі сільгоспугідь, а не від обсягу реалізованої продукції.

Єдиний податок у четвертій групі необхідно сплачувати на відповідний рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки. Оскільки підприємці четвертої групи мають право використовувати земельні ділянки тільки за місцем свого проживання, єдиний податок підлягає сплаті до місцевого бюджету за місцем реєстрації.

Приклад. ФОП планує зайнятися випічкою тортів на замовлення. В наявності є власне авто, яким можуть здійснюватися доставки замовникам, планується використовувати двох найманих працівників. Очікується заробити за перший рік роботи до 999 тис. грн виторгу. Серед потенційних покупців є приватні особи. Необхідні види діяльності зареєстрували у державних реєстрах. Для ведення даного бізнесу потрібно зафіксувати:

- виробництво хліба та хлібобулочних виробів, борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання;
- інша поштова та кур'єрська діяльність (крім пошти);
- діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування;

Прийняття рішення:

Перша група спрощеної системи не підходить, оскільки дохід буде значно більший, ніж допустимий дохід 1 групи і буде використовуватись наймана праця, яка в свою чергу також є забороненою для 1 групи.

Отже на вибір залишається або 2 група, або 3 група. Незалежно від вибору групи, витрати на проведення діяльності при використанні будуть однакові. Різниця буде тільки у сплаті податків.

Амортизація новопридбаних основних засобів 45 000 грн.

Реклама 10 000 грн.

Придбання інструментарію 20 000 грн.

Продукти і пальне, на які є документи 300 000 грн.

2 найманих працівники з ЗП по 5 тис. грн/міс. для кожного,
бюджет на рік = 146,400 тис. грн.

Отримання сертифікатів якості та відповідності 4800 тис. грн.

Послуги банку 1100 тис. грн.

Разом витрат 527 300 тис. грн.

Виручка за рік 990 000 тис. грн.

Чистий прибуток до оподаткування $(990\ 000 - 527\ 300) =$
 $= 462\ 700$ тис. грн.

Проаналізуємо, яка з груп є доцільнішою для ведення бізнесу.

2 група:

Сплата єдиного податку за рік: враховуючи, що на 2020 рік мінімальна заробітна плата становить 4723 тис. грн, тоді розмір єдиного податку за рік: мінімальна заробітна плата * 10 % (ставка податку для обраної діяльності) * 12 місяців = $4723 * 0,10 * 12 =$
 $= 5\ 667,60$ тис. грн;

Сплата ЄСВ (єдиний соціальний внесок): $4\ 723 * 22\ %$ (ставка єдиного соціального внеску) * 12 місяців = 12 468,72 тис. грн;

Загальний податок: $5\ 667,60 + 12\ 468,72 = 18\ 136,32$ тис. гр.;

3 група:

Єдиний податок : Виручка за рік * 5 % = 49 500 тис. грн;

Сплата ЄСВ: $4\ 723 * 22\ %$ (ставка єдиного соціального внеску) * 12 місяців = 12 468,72 тис. грн;

Загальний податок: $49\ 500 + 12\ 468,72 = 61\ 968$ тис. грн.

Отже, при такому обсязі реалізації доцільніше перебувати на 2 групі ССО. Оскільки, на 2 групі по відношенні до 3 групи ми сплачуємо на

$61\ 968 - 18\ 136,32 = 43\ 831,68$ тис. грн менше. Це заощаджує значні кошти та дає можливість для подальшого розвитку свого бізнесу.

Переваги спрощеної системи оподаткування:

1. Зменшення зловживань системою спрощеного оподаткування.

2. Зменшення спотворень конкуренції, пов'язаних з оподаткуванням.

3. Зниження бар'єрів для зростання малих підприємств.

4. Можливість зменшення податкового навантаження у періоди збитків.

5. Збільшення прозорості ведення бізнесу.

Недоліки спрощеної системи оподаткування:

1. Частина платників єдиного податку буде вимушена піти з ринку або перейти в «тінь», оскільки вони не зможуть здійснювати прибуткову діяльність в результаті зростання витрат на сплату податків і зростання конкуренції.

2. Спосіб вирівнювання податкового навантаження може бути неоптимальним: у деяких випадках навантаження буде надмірним.

3. Витрати бізнесу та держави на придбання та обслуговування касових апаратів, а також витрати бізнесу на облік можуть знижувати позитивний ефект від зменшення податків для підприємців з найнижчим доходом.

4. Обмеження щодо обсягів доходу, кількості найманих робітників.

5. Брак дієвої державної підтримки малого та середнього підприємництва.

6. Неможливість здійснювати господарську діяльність повністю прозоро та легально.

Висновок: Застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності є позитивним кроком у процесі розвитку суб'єктів малого підприємництва. Розвиток малого бізнесу є найефективнішим інструментом ринкового реформування економіки. Важливість цього сектору економіки проявляється в тому, що збільшується кількість зайнятого населення, і в результаті збільшується рівень доходу населення, а це призводить до того, що зростає сукупний попит, наслідком якого є збільшення виробництва.

На даний момент здійснено значні кроки в напрямі реформування і побудови ефективної спрощеної системи оподаткування, зокрема найголовнішою перевагою спрощеної системи оподаткування є спеціальний порядок обліку, який звільняє суб'єктів господарювання від сплати багатьох податків, зборів і внесків до фондів соціального страхування, дає можливість знизити трудомісткість обліково-аналітичних процедур, дозволяє зменшити ризик податкових помилок і відповідних штрафних санкцій.

Проте наявні недоліки, усунення яких дасть змогу покращити умови малого підприємництва. Дана система повинна задовольняти вимоги як держави щодо стабільності надходжень до бюджету від сплати податку, так і самих платників через систему відсоткових ставок на спрощеній основі, які, на їх думку, є достатньо високими для малих підприємств. При вирішенні низки

проблем основну увагу варто приділити соціальній спрямованості та фіскальній справедливості нової системи оподаткування. Так серед недоліків впровадження реформи спрощеного оподаткування визначають можливі надмірні витрати на облік видатків, що може стати негативним фактором впливу на діяльність підприємств.

Література

1. Дані Головного управління Казначейської служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
2. Зубенко В. В. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2015-16 рік / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю Рудик та ін.; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи впровадження», USAID. — К., 2017. — 77 с.
3. Майстренко О. В. Перспективи розвитку в Україні спрощеного оподаткування малого підприємництва [Електронний ресурс] / О. В. Майстренко. — Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/30255>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Тесля С. М. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого бізнесу / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. — Львів : РВВ НЛТУ України. — 2013. — Вип. 23.3. — С. 280–286.

References

1. «Data of the Main Department of the Treasury of Ukraine» (2017), available at: <http://www.treasury.gov.ua> (Accessed 20 October 2017).
2. Zubenko, V. V. Samchyns'ka, I. V. and Rudyk, A. Yu. (2017) «Biudzhetnyj monitorynh: Analiz vykonannia biudzhetu za 2015-16 rik», [Budget Monitoring: An Analysis of Budget Execution for 2015-16], USAID, Kyiv, Ukraine.
3. Maystrenko, O. V. (2016) «Prospects of development of simplified taxation of small business in Ukraine», available at: <http://www.minjust.gov.ua/30255> (Accessed 20 October 2017).
4. «Official site of the State Statistics Committee of Ukraine» (2017), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 20 October 2017).
5. Teslya, S. M. (2013) «Features of the Application of the Simplified Taxation System for Small Businesses», Scientific Bulletin of the NLTU of Ukraine, RVB NLTU of Ukraine. vol. 23.3, pp. 280–286.

Статтю подано до редакції 18.03.2019 р.